

τότε να συμπληρώνη τις μόνον τὰ τῆδε κάκεισε τῶν ὁμοιομόρφων τούτων χαρτῶν ἀφελέντα λευκά μέρη· μόλις δὲ παραλλαγαί τινες ἐλαφρόταται θὰ εἶνε δυνατὸν νὰ χαρακτηρίζωσι τὴν σχέσιν, ἣτις θὰ ὑπάρχη μεταξύ τοῦ γράφοντος καὶ τοῦ πρὸς ὃν γράφει τις. Τὸ ὁμοιόμορφον τῶν ἐπιστολῶν θὰ εἶνε τότε πλήρες. Ἀλλὰ καὶ πόση οἰκονομία χρόνου θὰ γίνεταί! Καὶ «ὁ χρόνος εἶνε χρῆμα» λέγουσιν οἱ νέοι διδάσκαλοί μας.

[Jules Claretie.]

Κυρία Ε * *

Σημειώσεις

ΠΕΡΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΕΩΣ ΤΩΝ ΦΡΕΝΟΒΛΑΒΩΝ

Ἡ διατάραξις τῶν ψυχικῶν δυνάμεων εἶναι τὸ μέγιστον τῶν δυστυχημάτων, ἐξ ὧν δύνανται νὰ συμβῶσιν εἰς τὸν τόσα πάσχοντα ἄνθρωπον. Ὁ εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην περιελθὼν ἔχει ἀνάγκην ὑπὲρ πάντα δυστυχοῦντα τῆς συμπαθείας καὶ τῆς περιθάλψεως τῶν ὁμοίων του, διότι αὐτὸς ἀδυνατεῖ ἀπολύτως νὰ πράξῃ τι ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Στερούμενος τῆς ὀρθῆς χρήσεως τῶν ψυχικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, ἀποβαίνει ἀσθενέστερος καὶ τοῦ ἀσθενεστάτου τῶν ζώων. Καὶ ὅμως ἐξ ὅλων τῶν πασχόντων οἱ φρενοβλαβεῖς ὑπῆρξαν εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ ἀπανταχοῦ οὐ μόνον οἱ μᾶλλον παρημαλημένοι, ἀλλὰ συχνότατα καὶ οἱ σκληρότερον βασανιζόμενοι. Ὁφείλομεν μάλιστα νὰ δημολογήσωμεν, ὅτι τὸ παράδειγμα τῆς πρὸς αὐτοὺς φιλανθρωπίας ἔδωκαν ἐνίοτε ἔθνη βάρβαρα, καθ' ἣν ἐποχὴν ἔθνη ἤδη λίαν πολιτισμένα διεκρίνοντο διὰ τῆς πρὸς τοὺς δυστυχεῖς τούτους ἀπανθρωπίας.

Ἡ βελτίωσις τῆς ἀθλίας τύχης τῶν φρενοβλαβῶν ὀφείλεται εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐξ ἧς τοσοῦτοι προέκυψαν φιλόανθρωποι θεσμοί. Τὸ ὄνομα τοῦ διασημοῦ ἱατροῦ Φιλίππου Pinel θέλει μένει ἔσχει συνδεδεμένον πρὸς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου, τὸ ὁποῖον καὶ τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα καὶ τὴν ἐπιστήμην ὡς οὐδὲν ἄλλο φιλόανθρωπον ἔργον κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὑπερέτησεν. Ὁ χωστήρ τοῦ ζωγράφου καὶ ἡ σμίλη τοῦ γλύπτου ἀπθανάτισαν καὶ διὰ τῆς καλλιτεχνίας τὴν εὐγενῆ καὶ συμπαθῆ μορφήν τοῦ Pinel, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἀναπολεῖ μίαν τῶν ἐνδοξοτάτων σελίδων τῆς ἱστορίας τῆς ἱπποκρατικῆς ἐπιστήμης.

Καὶ τοὶ ἀποστρεφόμενοι τὰ ἐγκλήματα, δι' ὧν ἐκκληιδόθη ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1789, ἐφείλομεν νὰ δημολογήσωμεν, ὅτι ἐπ' αὐτῆς παρήχθησαν μέγιστα καὶ φιλανθρωπότατα μεταρρυθμίσεις. Ἡ φιλανθρωπότης τούτων ἐγένετο ἡ ὑπὸ τοῦ Pinel πραγματοποιηθεῖσα. Ὁ ἔξοχος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ἄγων ἤδη τὸ τεσσαρακοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος τῷ 1785, ἦτο ἤδη γνωστὸς τότε ἐκ τῶν ἐν τῇ περιουσίᾳ Μεθοδικῇ ἔγκυκλοπαιδείᾳ διατριβῶν αὐτοῦ καὶ ἐκ τινῶν ἀξιολόγων συγγραμμάτων, μεταφράσεων καὶ ἐκδόσεων. Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο

λυπηρὸν τι συμβεβηκὸς πλῆξαν τὴν καρδίαν τοῦ ἐφείλυκεν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν μελέτην τῶν ψυχικῶν ἀσθενειῶν. Ἔσχε τὴν θλίψιν ν' ἀπολέσῃ φίλον τὸν ὁποῖον πολὺ ἠγάπα. Ἐπίμονοι καὶ ὑπερβολικοὶ διανοητικοὶ κόποι εἶχον διαταράξει τὰς φρένας τοῦ φίλου του. Ὁ ἀτυχὴς ἐκεῖνος νέος κατείχετο ὑπὸ μανίας. Νύκτα τινὰ ἐδραπέτευσεν ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας καὶ περιεπλανήθη εἰς τὰ πλησιόχωρα δάση, ὅπου κατέπαρον αὐτὸν οἱ λύκοι. Τὴν ἐπιούσαν εὐρέθησαν λείψανά τινα κατεξεσχισμένα τοῦ ἀσθενοῦς, καὶ πλησίον τούτων ἐν αἱματόφυτον ἀντίτυπον τοῦ Φαίδωρος. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν συνέστη τὸ πρῶτον ἐν Παρισίοις ἰδιωτικὸν θεραπευτήριον φρενοβλαβῶν, ἐν ᾧ ὁ Pinel ἐποίησεν ἕναρξιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νεωτερισμῶν του. Τὴν ἀπάνθρωπον βίαν καὶ τὰ βασανιστήρια, τῶν ὁποίων συνήθως ἐγένετο χρῆσις σχεδὸν ἀπανταχοῦ κατὰ τῶν ἀξίων παντὸς οἴκου μακρωδῶν ἐξάψεις, αἵτινες παρουσιάζονται συχνάκις εἰς τὴν παραφροσύνην, ὁ φιλόανθρωπος καὶ σοφὸς νεωτεριστὴς ἀντικατέστησε διὰ τρόπων, ἐν οἷς ἡ δικαιοσύνη συνεδύαζετο μετὰ τῆς ἀγαθότητος. Εἰς τοὺς ἡσυχούς ἀσθενεῖς ἄφινε τὴν χρῆσιν ὅλης σχεδὸν τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν. Τὴν λελογισμένην βίαν μετεχειρίζετο μόνον πρὸς καταστολὴν τῆς ἐπικινδύνου ἐπιθετικῆς μανίας. Μετεχειρίζετο δὲ αὐτὴν κατὰ τὰς περιστάσεις ταύτας μετὰ τοσαύτης μετριοπαθείας, ὥστε ὁ ἀσθενὴς, συναισθητόμενος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ ἀναγκαῖον καὶ δίκαιον αὐτῆς, ὑπέικεν οἰκιοθελῶς. Διότι εἶναι ἀληθῶς θαυμαστὸν, ὅτι καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγίστων τῆς ψυχῆς καὶ τῆς διανοίας διαταράξεων, ὁ ἄνθρωπος σχεδὸν οὐδέποτε ἀποβάλλει ἐντελῶς τὸ αἶσθημα τοῦ δικαίου. Τὴν ἰσρὰν δὲ ταύτην τῆς συνειδήσεως φλόγα ὁ φιλόσοφος ἱατρὸς πρέπει νὰ συντηρῇ πάντοτε ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀσθενοῦς. Σημειώτέον, ὅτι ἐξαιρέσει τῆς παρουσιαζομένης ἐνίοτε μεγίστης διανοητικῆς ἐξασθενήσεως, ὁ φρενοβλαβὴς διατηρεῖ τὴν συνείδησιν τῆς ὑπάρξεώς του, τῆς προσωπικότητός του, καὶ τῶν περιστοιχούντων αὐτὸν τόπων καὶ προσώπων.

Ἐπὶ ἐξαετίαν περίπου ὁ Pinel ἐφήρμοσεν ἐς τῷ ἰδιωτικῷ θεραπευτηρίῳ τὰς νεωτερικὰς ιδέας του μετὰ πλήρη ἐπιτυχίας, διότι ἐκ πρώτης ἀφετηρίας κατεδείχθη, ὅτι τὸ σύστημα αὐτοῦ οὐ μόνον φιλόανθρωπον ἦτο, ἀλλὰ καὶ σοφὸν ὑπὸ ἐπιστημονικῆν ἐποψίν. Τῷ 1792 διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ ἐν Bicêtre νοσοκομείου, ὅπου ἐκρατοῦντο πολλοὶ φρενοβλαβεῖς. Τὰ νοσοκομεία τῆς πρωτευούσης τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους παρίστων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν φοβερωτέραν βάρβαρότητα, πλὴν τὸ ἐν Bicêtre ἦτο τὸ μᾶλλον ἀποτρόπαιον. Ἡ κακοῦθεια, τὸ ἐγκλημα, παντοῖαι δυστυχίαι, παντοῖαι ἀπεχθεῖς τὴν ὄψιν σωματικαὶ ἀτέλειαι καὶ ἀηδεῖς ἀσθενεῖαι συνηγελάζοντο ἐν τῷ πνυδαίμῳ ἐκεῖνῳ. Τὰ οἰκίσματα δὲν ἦ-

των και ρυπαρών, ἐνῶ τοὺς ἄλλους μόνκι αἱ ἀλύσεις και ἡ τῶν φυλάκων ἀυστηρότης ἐμποδίζουσι νὰ πλησιάζωσιν».

Τὰ αὐτὰ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν γράφουσι ἄνδρες διακεκριμένοι, οἷσι ὁ Chiaruggi και ὁ d' Aquin, περὶ τῶν φρενοκομιῶν τῆς Ἰταλίας και τῆς Σκωτίας.

«Ἐάν ποτε δημόσιον κατάστημα κατήσχυε τὴν Ἀγγλίαν, ἀναφωνεῖ ὁ Sir Bennet ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων τῷ 1815, τοῦτο εἶναι βεβαίως τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Bedlam, και ὅμως ψευθεῖς ἐκθέσεις ἠπάτησαν οὐ μόνον τὴν Ἀγγλίαν ἀλλὰ τὴν Εὐρώπην δολοκλήρον, προτεινόνσαι τὸ νοσοκομεῖον τοῦτο ὡς παράδειγμα εἰς πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου».

Ἐάν εἰδικοί ἄνδρες ἐπεθεώρουν τοὺς ἐν τοῖς ἑλληνηκοῖς μοναστηρίοις κρατούμενους φρενοβλαβεῖς, ἠθέλωμεν ἔχει περιγραφὰς ἀναλόγους τῶν ἀνωτέρω. Τὸ ἐπὶ πολιτισμῷ και φιλανθρωπίᾳ κινυόμενον ἔθνος ἡμῶν ἤθελεν ἐκ τῶν περιγραφῶν ἐκείνων πληροφορηθῆ, ὅτι, ἐκτός τινων ἐξαιρέσεων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἔξορισμοὶ, ἡ πείνα και οἱ ἄθαρμοὶ εἶναι τὰ μόνα μέτρα, δι' ὧν ὑπὸ ἀπκνηθῶπων καλογῆρων θεραπεύονται δῆθεν ἐν Ἑλλάδι οἱ φρενοβλαβεῖς, ὅσοι δὲν περιφέρονται τῆδε ἀκαεῖσε, ἀντικείμενον ὑπάρχοντες βαρβάρου γλώης Εὐτυχῶς τὰ ἄτοπα ταῦτα ἐπέσυρον ἀπὸ τινος τὴν προσοχὴν διακεκριμένων ἀνδρῶν. Κατὰ καθῆκον δ' ἀναφέρομεν ἄνδρα ἐκ τῶν τὰ πρῶτα παρ' ἡμῖν φερόντων, τὸν κ. Θεόδωρον Δηλιγιάννην, ὅστις ἐμελέτησεν ἐπιμελῶς και λεπτομερῶς ἐν Γαλλίᾳ τὰ ἀφορῶντα εἰς ἐντελῆ ὄργανισμὸν ψυχικτρῶν. Ἀφοῦ δόγμα πίστεως εἶναι παρ' ἡμῖν ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καταγωγὴ, ἃς ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι εἰς ἐκείνους ἀνάγονται αἱ πρῶται ἀξιοσημεῖοι ψυχικτρικαὶ μελέται.

Ἀληθῶς ἡ ἐνδοξος τῶν Γάλλων ἰατρῶν μεταρρύθμισις δὲν ἦτο πρωτοφανὴς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἰατρικῆς, διότι ἀκριβεῖς και λεπτομερεῖς ἱστορικαὶ μελέται κατέδειξαν τὰς μεγίστας ἐπὶ τοῦ προκειμένου προόδους, τὰς ὁποίας ἐπραγματοποίησαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας. Οὗτοι ἐμελέτησαν λεπτομερῶς και μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῖς μεγαλοφυῖας τὰ μεγάλα ταῦτα τῆς ἰατρικῆς και τῆς φιλοσοφίας προβλήματα. Εἶχον δὲ γνώσεις λίαν προκεχωρημένας περὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος και περὶ τῶν ἀσθενειῶν αὐτοῦ. Ἐξέτιμησαν δεόντως τὴν ἀνάγκην εἰδικῆς θεραπείας τῆς παραφροσύνης, ἀνεγνώρισαν και κατέδειξαν τοὺς κινδύνους τῆς χρήσεως τῆς βίας ἀπέναντι τῶν φρενοβλαβῶν, ὑπέδειξαν τοὺς τρόπους τοῦ περιορισμοῦ αὐτῶν ἄνευ βλάβης, και ἐν συνόλῳ ἐγνώρισαν ἀκριβῶς τὴν ἐπὶ τῶν ψυχικῶν ἀσθενειῶν ἐπιρροὴν τῆς φυσικῆς και τῆς ἠθικῆς διαίτης, διετύπωσαν δὲ τὰς παρατηρήσεις και τὰς θεωρίας αὐτῶν διὰ διδασκτικῶν παραγγελημάτων, τὰ ὁποια και σήμερον ἀσπάζεσθαι ἡ ἐπιστήμη. Προ-

θετέον, ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ χριστιανισμοῦ ἔτη ἐποίουν ἤδη λίαν λελογισμένην χρῆσιν πάντων σχεδὸν τῶν σήμερον γνωστῶν φυσικῶν μέσων πρὸς θεραπείαν τῶν φρενοβλαβῶν. «Μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος, λέγει ὁ κ. Trélat (Recherches historiques sur la folie), ἐμβαθύνει τις εἰς τὰ ἱστορικὰ ἐκεῖνα κειμήλια, ἐν οἷς ἀναγινώσκει περικοπὰς τῆς ὁποίας ἤθελε νομίσει χθὲς γραφεῖσας, καιτοὶ ἐγράφησαν πρὸ δεκαπέντε ἕως δεκαοκτῶ αἰῶνων». Τοιαύτην ἐντύπωσιν ἰδίως παράγουσι τὰ περίπου κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Ἀρσταίου γραφέντα.

Τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν περὶ ὄργανισμοῦ τῶν φρενοκομιῶν εἰδικὴν νομολογίαν, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν διάταξιν και εἰς τὴν ἐν αὐτοῖς ἐκτελουμένην ὑπηρεσίαν, εἰς τὰ διάφορα συστήματα τῆς ἰατρικῆς θεραπείας και εἰς τὰς λεπτομερείας ἀπάντων τούτων, εἰσὶν ἀντικείμενα ὅλως εἰδικὰ, περὶ ὧν δὲν δυνάμεθα νὰ πραγματοποιῶμεν ἐνταῦθα. Ὑποδεικνυντες ἐν συνόψει ἱστορικῶς τὴν σπουδαιότητα τοῦ ζητήματος, ἐκφράζομεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐναρξὺς νέας καταστάσεως πραγμάτων δὲν θέλει βραδύνει περικτεῶρα παρ' ἡμῖν.

* *

Ο ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΒΕΣΟΥΒΙΟΥ

Ἐσχάτως ἔλαβε χώραν ἡ ἐπίσημος ἐγκαινιάσις τοῦ κρεμαστοῦ σιδηροδρόμου τοῦ Βεσουβίου, ὅστις εἶνε ἐν ἐκ τῶν περιεργότερων και τολμηροτέρων ἔργων τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς, τόσον γονίμου εἰς ἰδέας γιγαντείας και τολμηρίας.

Πρὸ ἐνὸς ἔτους ὅλη ἡ ἐκεῖ χώρα ἦτο ἔρημος και ἀκαλλιέργητος· ὁ δὲ περιηγητῆς, ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ συνήθους ὀδηγοῦ του, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ φέρῃ ὁ ἴδιος διστάκιον, πλήρες παντός ὅ,τι χρειῶδες, και ἐξώδευε πέντε ὥρας διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν κρατῆρα τοῦ ἠφαιστείου. Τοῦ λοιποῦ ἡ ἐκδρομὴ αὕτη θὰ ἐκτελήται ἐντὸς δύο ὡρῶν, εἴτε διὰ τοῦ δχημάτος εἴτε διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, και ταῦτα, ἐνῶ καθ' ὁδὸν θὰ εὐρίσκη ἄρθρον ὁ ὀδοιπόρος πάντα τὰ χρειῶδη.

Δάπεδον ἐπικλινές, κεκαλυμμένον ἀπ' ἄκρον εἰς ἄκρον μὲ σανίδαμα στερεόν, ἐστρώθη ἐπ' αὐτῆς τῆς λαύας τοῦ ἠφαιστείου, προωρισμένον νὰ φέρῃ τὸν σιδηροῦν δρόμον, και ἀναχωρεῖ ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ κώνου, ὅπου ἀπολήγει ἀμαξιτὸς, προωρισμένη νὰ συνενώσῃ τὴν Νεάπολιν μὲ τὸν νέον τοῦτον σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, εἰς τὴν μεσημβρινὴν κλιτὸν τοῦ ὄρους. Τὸ δάπεδον τοῦτο εἶναι 900 μέτρων μήκους ὑπερῶν τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, κειμένου 800 πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, και κατὰ μέτρον ὄρον κλίσιν 56 τοῖς 100.

Αἱ ἀτιμάμαξαι χωροῦσι 12 πρόσωπα, καθήμενα ἀπέναντι ἀλλήλων. Τὸ πάτωμα αὐτῶν, ἔχον ἐγκλισιν 45 μοιρῶν, στηρίζεται ἐπὶ δύο τροχῶν, κατεσκευασμένων οὕτως, ὥστε νὰ μὴ φέ-